

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 2697/08**, rješavajući apelaciju **Nade Antić**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Miodrag Simović, predsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Seada Palavrić, potpredsjednica

Mato Tadić, sudija

Zlatko M. Knežević, sudija

na sjednici održanoj 12. oktobra 2011. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Nade Antić**.

Utvrdjuje se povreda člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj 118-0-Rev-06-001 030 od 4. jula 2008. godine.

Predmet se vraća Vrhovnom sudu Republike Srpske koji je dužan da po hitnom postupku donese novu odluku, u skladu s članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Vrhovnom sudu Republike Srpske da, u skladu s članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke, obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Nada Antić (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Ribnika, koju zastupa Luka Vulin, advokat iz Mrkonjić Grada, podnijela je 5. septembra 2008. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske (u

daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 118-0-Rev-06-001 030 od 4. jula 2008. godine i Presude Okružnog suda u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj GŽ-585/05 od 13. jula 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Okružnog suda i Sakiba Tabakovića, kao druge strane u postupku (u daljnjem tekstu: tuženi), zatraženo je 16. oktobra 2008. godine da dostave odgovor na apelaciju.

3. Vrhovni sud je dostavio odgovor na apelaciju 22. oktobra 2008. godine, a Okružni sud 31. oktobra 2008. godine. Tuženi nije dostavio odgovor na apelaciju.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Vrhovnog suda i Okružnog suda dostavljeni su apelantici 12. marta 2009. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantičinih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Presudom Osnovnog suda u Gradišci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj P-598/02 od 23. decembra 2004. godine utvrđeno je da je apelantica suvlasnik sa dijelom 1/2 na dvosobnom stanu, površine 64,94 m², koji se nalazi u Gradišci, ulica Vidovdanska 75, broj 49 (u daljnjem tekstu: predmetni stan), pa je tuženi dužan prihvatiti da se apelantica uknjiži kao suvlasnik s dijelom 1/2 na predmetnom stanu, pod prijetnjom prinudne uknjižbe. Također, tuženi je obavezan da apelantici, po osnovu sticanja u braku, isplati iznos od 7.099,85 KM, što predstavlja 1/8 vrijednosti kuće upisane u p.l. broj 2025 k.o. Gradiška – selo, dok je u preostalom dijelu, preko dosuđenog iznosa, apelantičin tužbeni zahtjev odbijen. Tuženi je obavezan da apelantici naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 3.228,00 KM.

7. U obrazloženju presude Osnovni sud je naveo da je u toku postupka utvrđeno da su apelantica i tuženi 20. februara 1982. godine zaključili brak, da su u to vrijeme oboje bili zaposleni u Preduzeću "Standard" Gradiška, te da je Rješenjem tog preduzeća broj 02-5607/82 od 15. jula 1982. godine predmetni stan dodijeljen tuženom na korištenje (u obrazloženju presude je navedeno da je stan dodijeljen apelantici, što je očigledna greška, što je potvrdio i Osnovni sud u dopisu dostavljenom Ustavnom sudu 27. septembra 2011. godine). Osnovni sud je dalje naveo da je utvrđeno da je Presudom tog suda broj P-305/91 od 15. oktobra 1991. godine razveden brak između apelantice i tuženog. Dalje, Osnovni sud je naveo da su tuženi i "Standard" a.d. Gradiška zaključili

Ugovor o otkupu stana, koji je ovjeren pod brojem Ov. br. I-2245/2002 od 23. jula 2002. godine, na osnovu kojeg je tuženi otkupio predmetni stan uz otkupnu cijenu od 3.313,91 KM. Također, Osnovni sud je naveo da je apelantica pokrenula vanparnični postupak radi određivanja nosioca stanarskog prava na predmetnom sudu, koji je Rješenjem tog suda broj R-179/2002 od 25. novembra 2002. godine obustavljen, budući da ga je tuženi već otkupio. Pored toga, Osnovni sud je naveo da je utvrđeno da su apelantica i tuženi u toku braka započeli izgradnju kuće u Gradišci, koju je tuženi prodao nakon razvoda braka.

8. Imajuću i vidu navedeno, Osnovni sud je ukazao da je u konkretnom slučaju među parničnim strankama sporno da li apelantici, po osnovu sticanja u toku braka, pripada pravo na 1/2 predmetnog stana, te da li ima pravo na isplatu 1/2 vrijednosti kuće koja je prodana, kao i koliki je doprinos svake parnične stranke u sticanju zajedničke imovine.

9. U pogledu apelantičinog zahtjeva kojim je tražila da se utvrdi da je suvlasnik sa dijelom 1/2 na predmetnom stanu, Osnovni sud je naveo da je predmetni stan stečen u toku braka između apelantice i tuženog, po osnovu njihovog rada u Preduzeću "Standard" Gradiška gdje su oboje bili zaposleni u vrijeme dodjele stana na korištenje, te da stoga predstavlja njihovu zajedničku imovinu. Pritom, Osnovni sud je naveo da je imao u vidu odredbe člana 19. stav 2. Zakona o stambenim odnosima kojima je propisano da, ako je ugovor o korištenju stana zaključio jedan od bračnih drugova koji živi u zajedničkom domaćinstvu, nosiocem stanarskog prava smatra se i drugi bračni drug. Također, Osnovni sud je naveo da je odredbama člana 10. stav 2. Zakona o privatizaciji državnih stanova propisano da, ako stanarsko pravo imaju bračni drugovi, pravo na otkup stana imaju zajednički, a jedan od njih uz saglasnost drugog. Osnovni sud je ukazao da je u konkretnom slučaju apelantici, zbog razvoda braka, bilo onemogućeno da zajedno s tuženim otkupi predmetni stan. Također, Osnovni sud je ukazao da je otkupna cijena predmetnog stana, koja je utvrđena pod posebnim pogodnostima propisanim zakonom, iznosila 3.313,91 KM, a da je stvarna tržišna cijena predmetnog stana višestruko veća. S obzirom na navedeno, Osnovni sud je zaključio da je apelantica suvlasnik 1/2 predmetnog stana, a da tuženi ima pravo da po osnovu otkupne cijene predmetnog stana postavi obligaciono-pravni zahtjev, što nije učinio, te da to i nije predmet ovog postupka.

10. U pogledu apelantičinog zahtjeva, kojim je tražila da se tuženi obaveže da joj isplati 28.150,00 KM na ime 1/2 vrijednosti predmetne kuće koja je prodana, Osnovni sud je naveo da je, u skladu s odredbama člana 127. Zakona o parničnom postupku, ocijenio da udio tuženog u zajednički stečenoj imovini iznosi 2/3, dok apelantičin udio iznosi 1/3. Navedeni zaključak Osnovni sud je obrazložio navodima da je utvrdio kako su apelantica i tuženi ostvarili plaće u vrijeme

trajanja bračne zajednice do prestanka radnog odnosa apelantice u Preduzeću „Standard“ u omjeru 52,54 : 47,36 u korist apelantice, uračunavajući i otpremninu koju je apelantica primila prilikom prestanka radnog odnosa; da je na osnovu nalaza i mišljenja vještaka finansijske struke utvrđeno da je vrijednost nedovršenog stambenog objekta „sa lokacijom“ u vrijeme prestanka braka između apelantice i tuženog iznosila 56.299,55 KM, ali da se ta vrijednost umanjuje za iznos od 35.000,00 KM, koji je otac tuženog poklonio tuženom i koji predstavlja posebnu imovinu tuženog, tako da vrijednost zajednički stečene imovine u izgradnji predmetne kuće iznosi 21.299,55 KM; da je kao poseban doprinos apelantice imao u vidu da parnične stranke nisu imale zajedničke djece, ali da se apelantica starala o zajedničkom domaćinstvu i njihovoj djeci iz prethodnih brakova. Osnovni sud je zaključio da je doprinos tuženog u sticanju zajedničke imovine očigledno veći nego doprinos apelantice, što proizlazi iz činjenice da su parnične stranke istovremeno gradile kuću, kupili automobile i živjeli natprosječnim standardom u odnosu na sredinu, što sigurno ne bi mogli obezbijediti samim plaćama iz radnog odnosa, a što je rezultat uspješnog dodatnog honorarnog rada tuženog u njegovoj bravarskoj radionici. Dodatni honorarni rad tuženog potvrđuju i saslušani svjedoci, što ne osporava ni apelantica, ali stranke nisu izvele dokaze kojima bi se utvrdila tačna visina prihoda odnosno doprinosa tuženog po tom osnovu. Zbog navedenog, po ocjeni Osnovnog suda, u smislu člana 127. ZPP-a, udio tuženog u zajednički stečenoj imovini iznosi 2/3, a udio apelantice 1/3.

11. Imajući u vidu udio parničnih stranaka u zajednički stečenoj imovini, Osnovni sud je zaključio da tuženom pripada 14.199,70 KM, a apelantici 7.099,85 KM, što u odnosu na ukupnu vrijednost objekta iznosi 1/8 te vrijednosti.

12. Odlučujući o žalbama apelantice i tuženog protiv prvostepene presude, Okružni sud je donio Presudu broj GŽ-585/05 od 13. jula 2006. godine kojom je žalbe djelimično uvažio tako da je, uvažavajući apelantičinu žalbu, prvostepenu presudu preinačio u odbijajućem dijelu, tako što je obavezao tuženog da apelantici, po osnovu sticanja u braku, umjesto dosuđenog iznosa od 7.099,85 KM isplati iznos od 18.766,50 KM na ime 1/3 vrijednosti predmetne kuće, a uvažavajući žalbu tuženog, prvostepenu presudu preinačio u dosuđujućem dijelu, tako što je odbio apelantičin zahtjev kojim je tražila da se utvrdi da je suvlasnik sa dijelom 1/2 na predmetnom stanu. Tuženi je obavezan da apelantici naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 854,00 KM, umjesto iznosa od 3.228,00 KM, dok su u preostalom dijelu žalbe odbijene.

13. U obrazloženju presude Okružni sud je naveo da je odredbama člana 269. Porođičnog zakona propisano da imovina bračnih supružnika može biti posebna i zajednička. U vezi s tim, Okružni sud je naveo da je prvostepeni sud zaključio da predmetni stan predstavlja

zajedničku imovinu apelantice i tuženog jer je stečen u toku braka između apelantice i tuženog, te da okolnost da je tuženi otkupio predmetni stan ne utiče na činjenicu da je on njihova zajednička imovina na kojoj su apelantica i tuženi suvlasnici sa dijelovima 1/2. Međutim, po mišljenju Okružnog suda, pogrešan je zaključak prvostepenog suda da predmetni stan, koji je otkupio tuženi nakon razvoda braka, predstavlja zajedničku imovinu apelantice i tuženog. Naime, Okružni sud je naveo da je nesporno da su apelantica i tuženi bili u braku 11 godina, te da su se razveli na osnovu Presude Osnovnog suda broj P-305/91 od 15. oktobra 1991. godine, koja je postala pravosnažna 16. novembra 1991. godine. Stoga, po mišljenju Okružnog suda, predmetni stan koji je tuženi otkupio nakon pravosnažnosti odluke o razvodu braka ne predstavlja zajedničku imovinu apelantice i tuženog, već imovinu tuženog koji je stan otkupio. S obzirom na to, Okružni sud je naveo da apelantica nema pravo na stvarno-pravni zahtjev u pogledu predmetnog stana, te je stoga odbio apelantičin zahtjev u dijelu u kojem je tražila da se utvrdi da je suvlasnik predmetnog stana sa dijelom 1/2.

14. Nadalje, u pogledu apelantičinog zahtjeva kojim je tražila da se tuženi obaveže da joj isplati određeni novčani iznos na ime 1/2 vrijednosti predmetne kuće, koja je prodana trećem licu, Okružni sud je naveo da je prvostepeni sud izveo pravilan zaključak da apelantov udio u toj imovini iznosi 2/3, a da apelantičin udio iznosi 1/3. Međutim, Okružni sud je naveo da je prvostepeni sud pogrešno postupio kada je utvrđenu vrijednost predmetne kuće umanjio za iznos od 35.000,00 KM. Naime, Okružni sud je naveo da je odredbama člana 270. stav 6. Porodičnog zakona propisano da pokloni trećih lica učinjeni tokom braka ulaze u zajedničku imovinu bez obzira koji ih je bračni drug primio ukoliko drugačije ne proizlazi iz namjene poklona ili se iz okolnosti u momentu davanja poklona može zaključiti da je poklonodavac želio učiniti poklon samo jednom od bračnih supružnika. S obzirom da u predmetnom spisu ne postoji materijalni dokaz da je otac tuženog učinio poklon isključivo tuženom, Okružni sud je zaključio da apelantici pripada iznos od 18.766,50 KM, što predstavlja 1/3 vrijednosti predmetne kuće u momentu prestanka bračne zajednice.

15. Vrhovni sud je, odlučujući o revizijama apelantice i tuženog, donio Presudu broj 118-0-Rev-06-001 030 od 4. jula 2008. godine kojom je revizije odbio.

16. U obrazloženju presude Vrhovni sud je naveo da je odredbama člana 272. stav 1. Porodičnog zakona propisano da svakom od bračnih supružnika pripada po 1/2 zajedničke imovine. Međutim, Vrhovni sud je ukazao da je, da bi se udovoljilo takvom zahtjevu, potrebno, prije svega, utvrditi da li imovina zbog koje se vodi spor predstavlja zajedničku imovinu. Naime, Vrhovni sud je naveo da bi imovina bila zajednička imovina bračnih supružnika, u smislu odredaba člana 270. stav 5. Porodičnog zakona, potrebno je dokazati da je stečena u toku bračne zajednice, te da je njeno

sticanje rezultat zajedničkog rada i doprinosa bračnih supružnika. U vezi s tim, Vrhovni sud je naveo da su apelantica i tuženi bili sunosioci stanarskog prava na predmetnom stanu u smislu odredaba člana 19. stav 2. Zakona o stambenim odnosima. Pritom, Vrhovni sud je ukazao da stanarsko pravo obuhvata *sui generis* vlasničke interese koji predstavljaju ekonomsku vrijednost, slijedom čega su oba bračna supružnika, dodjelom predmetnog stana na korištenje, stekla jednako "imovinsko" pravo na tom stanu, ali koje nije neograničeno.

17. Vrhovni sud je naveo da je apelantica prestala koristiti predmetni stan nakon faktičkog prekida bračne zajednice, a tuženi nakon izbivanja ratnih sukoba, te da je on nakon toga dobio status napuštenog stana u smislu odredaba člana 1. stav 2. Zakona o prestanku primjene Zakona o korištenju napuštene imovine (u daljnjem tekstu: Zakon o prestanku primjene). U vezi s tim, Vrhovni sud je naveo da je odredbama člana 16. stav 1. Zakona o prestanku primjene propisano da je krajnji rok za podnošenje zahtjeva za vraćanje stana u posjed 19. april 2000. godine. Također, Vrhovni sud je naveo da je odredbama člana 16. stav 2. Zakona o prestanku primjene propisano da, ukoliko nosilac stanarskog prava u roku koji je naveden u prethodnom stavu, nadležnom upravnom organu, odnosno nadležnom sudu ili Komisiji, ne podnese zahtjev za izvršenje odluke Komisije u roku koji je naveden u Zakonu o izvršenju odluka Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica, prestaje mu stanarsko pravo. Vrhovni sud je istakao da je nesporno da je tuženi podnio zahtjev za povrat predmetnog stana u posjed u zakonskom roku, da mu je stan vraćen u posjed, te da ga je otkupio u postupku privatizacije državnih stanova. S druge strane, Vrhovni sud je ukazao da apelantica, kao sunosilac stanarskog prava na predmetnom stanu, nije tražila vraćanje stana u posjed. Naime, Vrhovni sud je ukazao da apelantica do 2002. godine, kada je pokrenula vanparnični postupak radi određivanja nosioca stanarskog prava na predmetnom stanu, nije preduzela nijednu radnju kojom bi ostvarila prava koja su proizlazila iz njenog svojstva sunosioca stanarskog prava.

18. Imajući u vidu navedeno, Vrhovni sud je zaključio da je protekom roka propisanog odredbama člana 16. stav 1. Zakona o prestanku primjene apelantici prestalo stanarsko pravo na predmetnom stanu shodno odredbama člana 16. stav 2. navedenog Zakona, a time i svako imovinsko pravo na tom stanu koje je mogla ostvariti po osnovu svojstva sunosioca stanarskog prava. Pritom, Vrhovni sud je istakao da je rok za podnošenje zahtjeva za vraćanja stana u posjed iz člana 16. stav 1. Zakona o prestanku primjene materijalno-pravni, prekluzivni rok čijim se propuštanjem gubi pravo na preduzimanje određene radnje, te da taj propust dovodi do gubitka samog prava u materijalnom smislu. S obzirom na to, Vrhovni sud je zaključio da je apelantici stanarsko pravo na predmetnom stanu prestalo *ex lege* protekom propisanog roka, a da se to pravo ne može ponovo konstituisati sudskom odlukom. S druge strane, Vrhovni sud je naveo da je tuženi

ostvario svoje pravo po osnovu svojstva sunosioca stanarskog prava, kao razvedeni bračni supružnik, te otkupio predmetni stan, zbog čega taj stan više ne predstavlja zajedničku imovinu apelantice i tuženog.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

19. Apelantica se žali da joj je osporenim odlukama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), kao i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvencije. Apelantica smatra da su osporene presude zasnovane na pogrešnoj primjeni materijalnog prava, te da su u cjelini nepravične jer su Okružni sud i Vrhovni sud u konkretnom slučaju proizvoljno primijenili odredbe Zakona o stambenim odnosima, Zakona o otkupu stanova, Porodičnog zakona, ZPP-a i Zakona o prestanku primjene. Apelantica navodi da stanarsko pravo kao "imovinsko pravo" prestaje protekom vremena do kojeg se mogao podnijeti zahtjev za povrat stana u smislu relevantnih odredaba Zakona o prestanku primjene. Međutim, apelantica navodi da su ona i tuženi bili u imovinskoj zajednici u kojoj imovinski odnosi nisu bili raspravljani, te da stoga treba smatrati da je, zbog toga što je tuženi blagovremeno podnio zahtjev za povrat stana, taj zahtjev je podnijela i apelantica. Naime, apelantica navodi da u pogledu zahtjeva za povrat stana kod neraspravljenih imovinskih odnosa nije bitno da li je brak razveden ili nije, te da je u pogledu podnošenja zahtjeva za povrat stana dovoljno da jedan od bračnih drugova ili bivših bračnih drugova podnese takav zahtjev. S obzirom na to, apelantica smatra da je ugovor o otkupu predmetnog stana, koji je zaključio tuženi, ništav preko dijela 1/2 koliko iznosi njen suvlasnički dio na predmetnom stanu. Također, apelantica navodi da je i odluka o troškovima postupka nezakonita, bez posebnog obrazlaganja tih navoda.

b) Odgovor na apelaciju

20. U odgovoru na apelaciju Vrhovni sud je naveo da ostaje kod činjeničnih i pravnih zaključaka sadržanih u obrazloženju svoje odluke. Vrhovni sud je ukazao na to da je apelantica prestala koristiti predmetni stan 1991. godine, nakon razvoda braka s tuženim, te da je za sve vrijeme, do podnošenja tužbe u predmetnoj pravnoj stvari, stambene potrebe ostvarivala na drugom mjestu. Vrhovni sud je istakao da apelantica nije tražila povrat predmetnog stana u posjed, te da je stoga na njemu izgubila stanarsko pravo na osnovu odredaba člana 16. stav 2. Zakona o prestanku primjene. Pritom, Vrhovni sud je naveo da činjenica da je tuženi podnio zahtjev u zakonskom roku,

te ostvario pravo na povrat predmetnog stana, ne koristi apelantici, budući da ona i tuženi nakon razvoda braka nisu više ni u kakvoj pravnoj zajednici. Vrhovni sud je istakao da apelantica nakon razvoda braka, niti kasnije, nije podnosila zahtjeve u vezi s ostvarivanjem bilo kakvog prava na predmetnom stanu, ni u odnosu na tuženog, a ni u odnosu na lica koja su ga, nakon što ga je tuženi napustio, koristila. Nadalje, Vrhovni sud je ukazao da protek vremena, u izvjesnim situacijama (kao u predmetnoj), ima karakter pravne činjenice koja uzrokuje, nekad sticanje, a nekad gubitak određenih prava. Naime, Vrhovni sud je naveo da se uvijek dugotrajna neaktivnost (u konkretnom slučaju se radi o periodu od 11 godina u kojem apelantica nije koristila predmetni stan, niti je bilo kojom pravnom radnjom zatražila ostvarenje prava na tom stanu) titulara nekog prava izjednačavala s gubitkom interesa da se to pravo ostvari i sankcionisala gubitkom tog prava u materijalnom smislu. S obzirom na navedeno, Vrhovni sud je predložio da se apelacija odbije kao neosnovana.

21. U odgovoru na apelaciju Okružni sud je naveo da je osporena odluka tog suda zasnovana na pravilno i potpuno utvrđenom činjeničnom stanju, te pravilnoj primjeni materijalnog prava. S obzirom na to, Okružni sud je predložio da se apelacija odbije kao neosnovana.

V. Relevantni propisi

22. U **Porodičnom zakonu** ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 54/02) relevantne odredbe glase:

Član 269.

Imovina bračnih supružnika može biti posebna i zajednička.

Član 270. stav 5.

Imovina koju su bračni supružnici stekli radom tokom bračne zajednice, kao i prihodi iz te imovine, čine zajedničku imovinu.

Član 272. stav 1.

Svakome od bračnih supružnika pripada po jedna polovina zajedničke imovine.

23. U **Zakonu o stambenim odnosima** ("Službeni list SRBiH" br. 14/84, 12/87 i 36/89 i "Službeni glasnik Republike Srpske" br. 19/93, 22/93, 12/99 i 31/99) relevantne odredbe glase:

Član 19. st. 1. i 2.

Nosilac stanarskog prava na istom stanu može biti samo jedno lice.

Ako je ugovor o korištenju stana zaključio jedan od bračnih drugova koji žive u zajedničkom domaćinstvu, nosiocem stanarskog prava smatra se i drugi bračni drug.

Član 20. stav 1.

Ako se u slučaju razvoda braka raniji bračni drugovi, koji su zajednički nosioci stanarskog prava, ne sporazumiju koji će od njih ostati nosilac stanarskog prava o tome, po zahtjevu jednog od njih, odlučuje nadležni sud u vanparničnom postupku, vodeći računa o stambenim potrebama oba bračna druga, njihove djece i drugih lica koja zajedno s njima stanuju, o razlozima iz kojih je brak razveden, kao i o drugim socijalnim okolnostima.

24. U **Zakonu o prestanku primjene Zakona o korištenju napuštene imovine** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 38/98, 12/99, 31/99, 38/99, 65/01, 13/02, 64/02, 39/03 i 96/03) relevantne odredbe glase:

Član 14. st. 1. i 2.

Nosilac stanarskog prava na napuštenom stanu ili član njegovog porodičnog domaćinstva, definisan u članu 6. ZOSO-a (u daljnjem tekstu: nosilac stanarskog prava), ima pravo da se vrati u stan u skladu sa Aneksom 7. Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. Odredbe ovog Zakona se primjenjuju na sve stanove koje su korisnici napustili između 30. aprila 1991. i 19. decembra 1998. godine, bez obzira na to da li je stan bio proglašen napuštenim ili ne. [...]

Lice koje je napustilo svoj stan u periodu između 30. aprila 1991. godine i 19. decembra 1998. godine smatra se izbjeglicom ili raseljenim licem u skladu s Aneksom 7 Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, s pravom povratka u taj stan bez obzira na okolnosti pod kojima ga je napustilo.

Član 15. stav 1.

Nosilac stanarskog prava iz člana 14. stav 1. ovog Zakona ima pravo da podnese zahtjev za vraćanje stana u posjed.

Član 16. st. 1. i 2.

Zahtjev za vraćanje stana u posjed može se podnijeti u roku od šesnaest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Ukoliko nosilac stanarskog prava ne podnese zahtjev u roku navedenom u prethodnom stavu nadležnom upravnom organu, nadležnom sudu ili Komisiji, odnosno zahtjev za izvršenje odluke Komisije u roku navedenom u Zakonu o izvršenju odluka Komisije za

imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 31/99, 2/00, 39/00 i 65/01), stanarsko pravo mu prestaje.

25. U **Zakonu o privatizaciji državnih stanova** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 11/00, 18/01, 35/01 i 47/02) relevantne odredbe glase:

1. Pravo na otkup stana

Član 10. st. 1. i 2.

Pravo na otkup stana ima nosilac stanarskog prava.

Ako stanarsko pravo imaju bračni drugovi, pravo na otkup stana imaju zajednički, a jedan od njih uz saglasnost drugog.

VI. Dopustivost

26. U skladu s članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

27. U skladu s članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

28. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 118-0-Rev-06-001 030 od 4. jula 2008. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelantica je primila 21. jula 2008. godine, a apelacija je podnesena 5. septembra 2008. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

29. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, te člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

30. Apelantica osporava navedene presude Vrhovnog suda i Okružnog suda, tvrdeći da joj je tim presudama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i

Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, te pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

31. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

32. Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1) Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]

33. Ustavni sud, prije svega, zapaža da se predmetni postupak odnosi na diobu bračne tečevine, odnosno u konačnici na utvrđivanje prava suvlasništva, dakle, na spor privatnih lica, koji se tiče imovinskog prava. Prema praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud), koju podržava i Ustavni sud, sporovi između privatnih lica koji se tiču imovinskih prava uvijek spadaju u građanska prava, te se stoga na njih primjenjuju i standardi koje propisuje član 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi Evropski sud, *Pretto protiv Italije*, presudu od 8. decembra 1983. godine).

34. U konkretnom slučaju, apelantica smatra da su Vrhovni sud i Okružni sud, pri donošenju svojih odluka, pogrešno primijenili materijalno pravo, te na taj način prekršili njeno pravo na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije. U vezi s tim Ustavni sud, prije svega, ukazuje da prema praksi Evropskog suda i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava (vidi Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan da supstituirá redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je općenito zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li je eventualno došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska.

35. Ustavni sud se, dakle, prema navedenom stavu, može izuzetno, kada ocijeni da je u određenom postupku redovni sud proizvoljno postupao kako u utvrđivanju činjenica, tako i u primjeni relevantnih pozitivno-pravnih propisa (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 311/04* od 22. aprila 2005. godine, stav 26), upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivno-pravne propise. U kontekstu navedenog Ustavni sud podsjeća i da je u više svojih odluka ukazao da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka jednom pravičnom postupku (vidi Odluku Ustavnog suda *AP 1293/05* od 12. septembra 2006. godine, tačka 25. i dalje). Stoga će Ustavni sud u konkretnom slučaju, s obzirom na pitanja koja apelantica problematizira, a koja se isključivo odnose na osporene odluke u dijelu kojim je odlučivano o predmetnom stanju (jer iz navoda apelacije proizlazi da apelantica ne osporava odluke u dijelu u kojem je tuženi obavezan da isplati određeni novčani iznos na ime 1/3 vrijednosti predmetne kuće stečene u braku), da ispita da li je osporena odluka Vrhovnog suda zasnovana na proizvoljnoj primjeni materijalnog prava.

36. Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud svoju odluku, kojom je u konačnom odbijen apelantičin zahtjev kojim je tražila da se utvrdi da je suvlasnik sa dijelom 1/2 na predmetnom stanju, zasnovao na odredbama člana 16. st. 1. i 2. Zakona o prestanku primjene. Naime, Vrhovni sud je obrazložio da je apelantica, kao jedan od nosilaca stanarskog prava, propustila da podnese zahtjev za povrat predmetnog stana u posjed u roku koji je propisan odredbama člana 16. stav 1. Zakona o prestanku primjene, te da joj je protekom tog roka prestalo stanarsko pravo na predmetnom stanju shodno odredbama člana 16. stav 2. Zakona o prestanku primjene. Također, Vrhovni sud je obrazložio da je tuženi, s druge strane, podnio zahtjev za povrat stana u posjed u zakonskom roku, te da je otkupio predmetni stan, tako da taj stan više ne predstavlja zajedničku imovinu apelantice i tuženog.

37. Ustavni sud, prije svega, ukazuje da je odredbama člana 19. st. 1. i 2. Zakona o stambenim odnosima propisano da nosilac stanarskog prava na istom stanju može biti samo jedno lice, s tim da ako je ugovor o korištenju stana zaključio jedan od bračnih drugova koji žive u zajedničkom domaćinstvu, nosiocem stanarskog prava smatra se i drugi bračni drug. Dakle, iz navedenih zakonskih odredaba jasno proizlazi da su apelantica i tuženi, kao bračni drugovi, bili zajednički nosioci stanarskog prava na predmetnom stanju. Međutim, Ustavni sud zapaža da su se u toku 1991. godine apelantica i tuženi razveli, te da se apelantica, prema navodima iz osporenih presuda, iselila iz predmetnog stana. Nasuprot tome, Ustavni sud podsjeća da je odredbama člana 20. stav 1. Zakona o stambenim odnosima propisano da, ako se u slučaju razvoda braka raniji bračni drugovi, koji su zajednički nosioci stanarskog prava, ne sporazumiju koji će od njih ostati nosilac

stanarskog prava, o tome, po zahtjevu jednog od njih, odlučuje nadležni sud u vanparničnom postupku. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da se apelantica i tuženi, nakon razvoda braka, nisu sporazumjeli o tome ko će od njih ostati nosilac stanarskog prava, niti su pokrenuli postupak pred nadležnim sudom radi određivanja nosioca stanarskog prava na predmetnom stanu u smislu navedenih zakonskih odredaba. Dakle, u toku 1991. godine, nakon razvoda braka, apelantica i tuženi su i dalje bili zajednički nosioci stanarskog prava na predmetnom stanu. Ustavni sud zapaža da je nakon toga, u toku 1992. godine, i tuženi napustio predmetni stan, usljed ratnih sukoba u Bosni i Hercegovini, tako da je nastala nova pravna situacija u vezi s predmetnim stanom, koja je regulisana relevantnim odredbama Zakona o prestanku primjene. U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje da je odredbama člana 14. stav 1. Zakona o prestanku primjene propisano *da nosilac stanarskog prava na napuštenom stanu ili član njegovog porodičnog domaćinstva* ima pravo da se vrati u stan u skladu s Aneksom 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Opći okvirni sporazum). Također, Ustavni sud ukazuje da je odredbama člana 15. stav 1. navedenog Zakona propisano da nosilac stanarskog prava iz člana 14. stav 1. ovog Zakona ima pravo da podnese zahtjev za vraćanje stana u posjed. Po mišljenju Ustavnog suda, navedene zakonske odredbe nikako ne upućuju na zaključak da su zajednički nosioci stanarskog prava ili svi članovi porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava bili dužni da podnesu pojedinačne zahtjeve za povrat u posjed jednog određenog stana. Suprotno tumačenje navedene odredbe bi značilo da su za sve stanove koji se smatraju napuštenim zahtjeve trebali podnijeti i nosioci stanarskog prava i članovi porodičnog domaćinstva, što je neprihvatljivo, niti je, tumačeći predmetni Zakon u cjelini, to bila namjera zakonodavca. Upravo suprotno tome, tumačeći odredbe navedenog Zakona i njegovo pozivanje na Aneks 7 Općeg okvirnog sporazuma, nesporna je namjera zakonodavca da omogući povratak svim licima koja su svoje stanove napustila u spornom periodu (između 30. aprila 1991. godine do stupanja na snagu tog Zakona 19. decembra 1998. godine). Nadalje, jezičkim tumačenjem navedenih odredbi nesporno je da se podnošenjem jednog zahtjeva za povrat (neovisno da li je taj zahtjev podnio nosilac stanarskog prava ili član domaćinstva) štiti stan kao cjelina. Stoga, budući da je Vrhovni sud utvrdio da je apelantica predmetni stan napustila u spornom periodu, Ustavni sud smatra da je potpuno arbitraran zaključak Vrhovnog suda da je apelantica, nezavisno od tuženog, bila dužna podnijeti zahtjev za povrat u posjed predmetnog stana na kojem su apelantica i tuženi bili zajednički nosioci stanarskog prava. S obzirom na to, Ustavni sud smatra da je Vrhovni sud, zaključujući da je apelantici prestalo stanarsko pravo u smislu odredaba člana 16. stav 2. Zakona o prestanku primjene, očigledno arbitrarno primijenio relevantne odredbe Zakona o prestanku primjene tako da je apelantica, suprotno navedenim zakonskim odredbama, kao i suprotno postupanju nadležnih organa uprave (koji u smislu odredbi navedenog Zakona odlučuju o

zahtjevima za povrat stanova), nezavisno od činjenice da je tuženi podnio zahtjev za povrat (kao apelantičin bivši suprug), također trebala podnijeti zahtjev za povrat stana.

38. Zatim, Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud obrazložio da je tuženi otkupio predmetni stan, te da taj stan više ne predstavlja zajedničku imovinu apelantice i tuženog. U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje da je odredbama člana 10. st. 1. i 2. Zakona o privatizaciji državnih stanova propisano da pravo na otkup stana ima nosilac stanarskog prava, s tim da ako stanarsko pravo imaju bračni drugovi, pravo na otkup stana imaju zajednički, a jedan od njih uz saglasnost drugog. Ustavni sud zapaža da je tuženi, suprotno navedenim zakonskim odredbama, samostalno otkupio predmetni stan bez saglasnosti apelantice koja je zajedno s njim bila nosilac stanarskog prava na predmetnom stanu. Međutim, budući da "otkup stana" nije bio predmet sudskog postupka u kojem su donesene osporene odluke, Ustavni sud ukazuje da se ne može baviti tim pitanjem, tj. ono i nije predmet ove apelacije. S druge strane, Ustavni sud podsjeća na odredbe člana 270. stav 5. Porodičnog zakona kojima je propisano da imovina koju su bračni supružnici stekli tokom bračne zajednice, kao i prihodi iz te imovine, čine zajedničku imovinu. Također, Ustavni sud podsjeća da je odredbama člana 272. stav 1. navedenog Zakona propisano da svakome od bračnih supružnika pripada po jedna polovina zajedničke imovine. U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje da su apelantica i tuženi bili zajednički nosioci stanarskog prava na predmetnom stanu sve dok tuženi nije otkupio taj stan. Međutim, Ustavni sud smatra da činjenica da je tuženi otkupio predmetni stan nikako ne znači da apelantica time gubi pravo da u sudskom postupku traži da se utvrdi da predmetni stan predstavlja zajedničku imovinu, te da joj pripada jedna polovina te imovine u smislu odredaba člana 272. stav 1. Porodičnog zakona. Štaviše, Ustavni sud ne nalazi da bi otkup stana predstavljao prepreku za pokretanje postupka diobe zajedničke imovine bračnih supružnika čak i slučaju da je jedan bračni supružnik dao saglasnost drugom za otkup stana. Naime, Ustavni sud naglašava da su imovinski odnosi bračnih supružnika regulisani relevantnim odredbama Porodičnog zakona koji je *lex specialis* u odnosu na sve druge propise kojima su regulisane određene situacije između bračnih supružnika, kao što je npr. otkup stana na kojem su zajednički nosioci stanarskog prava (član 10. Zakona o privatizaciji državnih stanova). Pritom Ustavni sud ima u vidu da je iz činjeničnog utvrđenja redovnih sudova nesporno da se apelantica i tuženi nisu, u smislu odredbe člana 20. Zakona o stambenim odnosima, sporazumjeli ko će od njih ostati nosilac stanarskog prava na predmetnom stanu nakon razvoda braka, a ova okolnost, prema mišljenju Ustavnog suda, nije bez značaja za rješavanje konkretne pravne situacije. Ovo osobito imajući u vidu da navedenom odredbom nije propisan rok u kojem su se apelantica i tuženi eventualno morali obratiti sudu za utvrđivanje ko je od njih nosilac stanarskog prava, pa se i navodi Vrhovnog suda (u smislu da

apelantica u periodu od 11 godina nije koristila predmetni stan, niti je bilo kojom pravnom radnjom zatražila ostvarenje prava na tom stanu) također, s aspekta primjene materijalnog prava, pokazuju proizvoljnim.

39. Na osnovu izloženog, Ustavni sud smatra da je Vrhovni sud, zaključujući da je apelantici prestalo stanarsko pravo u smislu odredaba člana 16. stav 2. Zakona o prestanku primjene, očigledno proizvoljno primijenio relevantne odredbe Zakona o prestanku primjene. Također, Ustavni sud smatra da je Vrhovni sud, pri donošenju svoje odluke, propustio da uzme u obzir relevantne odredbe Porodičnog zakona (kojima su regulisani imovinski odnosi između bračnih supružnika) kao i odredbe Zakona o stambenim odnosima (koje reguliraju određivanje nosioca stanarskog prava nakon razvoda braka). Stoga, Ustavni sud smatra da je osporenom odlukom Vrhovnog suda povrijeđeno apelantičino pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Ostali navodi

40. S obzirom na zaključak u pogledu povrede člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da nije potrebno posebno razmatrati navodne povrede člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VIII. Zaključak

41. Ustavni sud zaključuje da postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada sud, pri donošenju svoje odluke, očigledno arbitrarno primijeni materijalno pravo.

42. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

43. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Prof. dr. Miodrag Simović